BY-NC-ND

ISSN 2029-2775 (online)
SOCIALINIS DARBAS
SOCIAL WORK
2018, 16(2), p. 254–265.

# MOKYKLOS PAŽANGA IR INFORMACIJOS APIE JĄ SKLAIDA BENDROJO UGDYMO MOKYKLOS BENDRUOMENĖS POŽIŪRIU[1]

**Doc. dr. Gintautė Žibėnienė**
Mykolo Romerio universitetas
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas: (8 5) 271 4710
Elektroninis paštas: zibeniene@mruni.eu

**Dr. Jūratė Česnavičienė**
Vytauto Didžiojo universitetas
Švietimo akademija
T. Ševčenkos g. 31, LT- 03111 Vilnius, Lietuva
Elektroninis paštas: jurate.cesnaviciene@vdu.lt

*Pateikta 2018 m. rugsėjo 25 d.*
*Parengta spausdinti 2018 m. spalio 26 d.*

*DOI:10.13165/SD-18-16-2-07*

***Anotacija***

*Straipsnyje pristatomas kiekybinis tyrimas – 2018 m. vykdyta anketinė apklausa, kurioje dalyvavo bendrojo ugdymo mokyklų administracijos atstovai ir mokytojai, 7–12 (I–IV gimnazijos) klasių mokiniai ir jų tėvai. Tai kompleksinio tyrimo „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją“ dalis. Straipsnyje keliama mokslinė problema – nepakankamai tyrinėjamas bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės, kaip svarbaus veiksnio mokyklos pažangai, požiūris į mokyklos pažangą atskleidžiančius požymius bei mokyklos pažangos sklaidos suvokimas. Todėl tyrimo objektas – mokyklos pažanga ir informacijos apie ją sklaida bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės požiūriu. Tyrimo tikslas – atskleisti bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės išskiriamus mokyklos pažangos požymius ir požiūrį į mokyklos*

1 Tyrimas „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją“ (Targamadzė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018) atliktas Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros užsakymu.


© Mykolo Romerio universitetas, 2018
© Mykolas Romeris University, 2018

*pažangos skelbimą. Anketinės apklausos duomenų statistinė analizė atlikta kompiuterine programa SPSS Statistics17.0. Taikytas neparametrinis Pirsono $\chi^2$ kriterijaus testas, kuriuo galima nustatyti kintamųjų nepriklausomumą.*

*Remiantis tyrimo duomenimis, mokinio asmenybės branda – svarbiausias mokyklos pažangos požymis, tai nurodė po ketvirtadalį tyrime dalyvavusių mokytojų, mokinių ir jų tėvų. Kiekvieno mokinio individualias galias atitinkantys akademiniai pasiekimai – kitas svarbus mokyklos pažangos požymis, kurį nurodė beveik po ketvirtadalį mokytojų ir tėvų. Beveik ketvirtadaliui mokinių svarbus požymis – nuolatinė ugdymosi pažanga ir sportiniai, meniniai, kūrybiniai ir kt. pasiekimai. Toks mokyklos pažangą atspindinčių požymių įvardijimas rodo, kad tyrime dalyvavusių mokyklų bendruomenės mokyklos pažangą pirmiausia sieja su „Geros mokyklos koncepcijoje" (2015) išskirtais pagrindiniais mokyklos veiklos aspektais, atliepiančiais sėkmingai mokyklos misijai. Pusė tyrime dalyvavusių mokyklų administracijos atstovų ir daugiau kaip trečdalis mokytojų pagrindiniu informacijos apie mokyklos pažangą skelbimo tikslu laiko siekį priimti bendrus mokyklos bendruomenės sprendimus dėl mokyklos veiklos tobulinimo. Mokiniai ir jų tėvai – su siekiu teikti visuomenei informaciją apie mokinių ugdymo ir mokymosi kokybę.*

***Reikšminiai žodžiai:*** *mokyklos pažanga, mokytojai, mokiniai, bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenė.*

## Įvadas

Atsinaujindama ir nuolat įsivertindama mokykla siekia veiklos tobulinimo švietimo kokybei užtikrinti. „Geros mokyklos koncepcijoje" (2015) pažymima, kad turi būti vykdomas mokyklų veiklos kokybės įsivertinimas ir išorinis vertinimas, kurie padeda nustatyti, ar mokykla kryptingai juda geros mokyklos link, kokia mokinių, mokyklos pažanga yra daroma bei kuriose veiklos srityse reikalingas didžiausias postūmis, pagalba. 2002-aisiais prasidėjo bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimas (pagal Škotijos mokyklų įsivertinimo modelį „How good is our school"). Po poros metų, 2004 m. šis įsivertinimas tapo privalomas visoms bendrojo ugdymo mokykloms. Leidinyje „Geros mokyklos link" nurodoma, kad mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo metodika kito – 2007 metais vyko metodikos esminiai tobulinimai pagal švietimo strateginius dokumentus, Lietuvos mokyklų patirtį, o 2009 m. ši „įsivertinimo metodika buvo liberalizuota – sukurtas kryptį rodantis, lankstus veikti dokumentas, tačiau veiklos rodikliai liko tie patys, kaip ir 2007 metais" (2015, 50). „Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodikoje" (2016), išskiriamos keturios esminės įsivertinimo sritys: 1) rezultatai; 2) ugdymas(is) ir mokinių patirtys; 3) ugdymo(si) aplinkos ir 4) lyderystė ir vadyba. Kiekvienoje srityje išskirtos temos, apibrėžiančios mokyklos veiklos kokybės kryptis, ir rodikliai, nusakantys kokybės matmenį. Kaip pažymima šioje metodikoje, įsivertinant mokyklos pažangą svarbiausia sritis yra „rezultatai", siekiama išsiaiškinti situaciją ir pokyčius ugdant kiekvieną mokinį, apibendrinti mokyklos veiklos rezultatus, suvokti rezultatų kaitą – mokinio ir mokyklos pažangą. Kaip nurodoma leidinyje „Gera mokykla: vizija ir realybė" (2017), mokyklos išorinio vertinimo metu dažnai rekomenduojama mokinių moky-

mosi pažangą sieti su ugdymo(si) organizavimo kaita, personalizuotu mokinių ugdymu ir visos mokyklos pažanga, tačiau šių veiklų kokybė lėtai kinta, mokykloms reikia palaikymo. Mokyklos, įsivertinančios padarytą pažangą, palaikymo idėja siejama su skirtingai interpretuojama mokyklos gerumo samprata. Tačiau šio straipsnio autorės norėtų atkreipti dėmesį į probleminį aspektą, kad moksliškai nemažai tyrinėta mokyklos vadyba, jos efektyvumas, bendradarbiaujanti, besimokanti mokykla, tačiau stinga tyrimų apie mokyklos pažangą. D. Survutaitė pastebi, kad „edukologiniuose tyrinėjimuose nėra sisteminės Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos kultūros charakteristikos, kuri leistų geriau suvokti mokyklos kultūros reikšmę, vietą ir vaidmenį asmens ir institucijos pažangos procese“ (2016, 16). V. Targamadzės pastebėjimai yra panašūs „Geros mokyklos koncepcijos (2015) turinyje tyrimų pasigendama“ (2017, 9). Leidinyje "Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018", minima, jog dalis švietimo problemų kyla dėl nepakankamai aiškiai apibrėžtos pažangos sampratos.

Pažymėtina, kad svarbus ne tik mokyklos situacijos įsivertinimas, bet ir mokyklos pažangos sklaida, nes tai sudaro sąlygas mokyklų bendruomenėms pasidžiaugti savais rezultatais, susipažinti su kitų mokyklų gerosiomis patirtimis, sukelia idėjų kaip gerąsias patirtis pritaikyti, modifikuoti pagal mokyklos situaciją. Tačiau tik dalis Lietuvos švietimo įstaigų mokyklos pažangos ataskaitas skelbia Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (http://svis.emokykla.lt/lt/index/a_view/42). Pastaraisiais metais mokyklų, skelbiančių šias ataskaitas, skaičius išlieka panašus: 2017 m. skelbė 53 proc. švietimo įstaigų (pagal visas savivaldybes); 2016 m. – 55 proc.; 2015 m. – 54 proc.; 2014 m. – 30 proc.; 2013 m. – 36 proc. Kyla klausimas, jei ne visos bendrojo ugdymo mokyklos skelbia savo institucijos pažangą Švietimo valdymo informacinėje sistemoje, tai kokie šios pažangos skelbimo tikslai, kam, mokyklų bendruomenės nuomone, yra aktualiausia informacija apie bendrojo ugdymo mokyklos pažangą?

Mokslinėje literatūroje pažymima bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės svarba kuriant gerą mokyklą, atitinkamai ir siekiant mokyklos pažangos (Targamadzė, 2017; Survutaitė, 2016). V. Targamadzė (2016), analizuodama geros mokyklos sampratą, atskleidžia mokyklos pažangai svarbius požymius, tačiau Švietimo valdymo informacinėje sistemoje skelbiamos mokyklų pažangos atskleidžia skirtingas patirtis ir požiūrius. A. Liubertaitė, G. Kvieskienė (2016), atlikusios mokinių, jų tėvų, mokytojų ir mokyklos administracijos atstovų nuomonės tyrimą, teigia, kad kompleksinis įvairių elementų (fizinių, emocinių, estetinių, simbolinių ir pan.) junginys, formuoja savitą mokyklos suvokimą. Keliama mokslinė problema – nepakankamai tyrinėjamas bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės, kaip svarbaus veiksnio mokyklos pažangai, požiūris į mokyklos pažangą atskleidžiančius požymius, mokyklos pažangos sklaidos suvokimas. Keliami probleminiai klausimai: kokie požymiai labiausiai atspindi mokyklos pažangą mokyklos bendruomenės nuomone, kokie mokyklos pažangos skelbimo tikslai, kam svarbi ši informacija. Todėl **tyrimo objektas** – mokyklos pažanga ir informacijos apie ją sklaida bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės požiūriu. **Tyrimo tikslas** – atskleisti bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenės išskiriamus mokyklos pažangos požymius ir požiūrį į mokyklos pažangos skelbimą.

## 1. Tyrimo metodika

**Tyrimo organizavimas.** Straipsnyje analizuojama dalis kompleksinio tyrimo „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į „Geros mokyklos koncepciją" (Targamadzė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018) rezultatų, gautų anoniminės anketinės apklausos būdu, kuris skirtas heterogeninių duomenų rinkimui, kai kiekvienas klausimas nusako tam tikrą tiriamos problemos aspektą, o surinktos informacijos masiškumas padeda atskleisti tiriamą reiškinį (Bitinas, 2013, 288). Anoniminė anketinė apklausa organizuota 2018 m. pavasarį bendrojo ugdymo mokyklose, sutikusiose dalyvauti minėtame kompleksiniame tyrime.

**Tyrimo etika.** Kiekybinio tyrimo metu vadovautasi mokslinio tyrimo etikos principais (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008, 112–113). Anketinės apklausos vykdymas pirmiausia buvo suderintas su bendrojo ugdymo mokyklų vadovais ir gautas leidimas ją atlikti. Tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu ir gautų domenų panaudojimu, tyrimo etikos principų laikymusi, garantuotas anonimiškumas.

**Tyrimo imtis.** 2016 metais Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, atsitiktinės atrankos būdu iš 709 bendrojo ugdymo mokyklų, pateikusių įsivertinimo ir pažangos anketą, pasirinkusi 308 mokyklų pažangos apibūdinimus, nustatė, kad tik 51 mokykla (tarp jų 6 mokyklos-darželiai, 2 pradinės mokyklos, 1 mokykla-daugiafunkcis centras ir 1 suaugusiųjų mokykla) pateikė argumentuotą ir duomenimis pagrįstą mokyklos pažangos apibūdinimą. Būtent šios mokyklos pasirinktos anketinės apklausos imties formavimui. Tyrimo imties sudarymo būdas – tikimybinė (lizdinė) imtis. Siekiant atliepti imties reprezentatyvumo principą, dalyvauti anketinėje apklausoje pakviesta 20 bendrojo ugdymo mokyklų: po 3 didmiesčių gimnazijas ir progimnazijas, 1 miesto gimnazija, 3 miesto progimnazijos, 1 miesto pagrindinė mokykla, 7 miestelių gimnazijos ir 2 pagrindinės mokyklos. Atrinktose mokyklose buvo apklausta po vieną mokinių klasę iš 7-8 klasių, 9-10 (I-II gimnazijos) klasių ar 11-12 (III-IV gimnazijos) klasių koncentro, mokytojai ir administracijos atstovai (mokyklos vadovas ar jo pavaduotojas ugdymui), anketinėje apklausoje dalyvavusių mokinių tėvai/globėjai. Atlikus imties tūrio skaičiavimus pagal V. I. Paniotto formulę (Паниотто, Максименко, 2003, 170), nustatyta, kad esant 95 proc. tikimybei ir 5 proc. paklaidos dydžiui pakankama imtis būtų, jei tyrime dalyvautų 281 mokytojas (kartu su mokyklų administracijos atstovais), 369 mokiniai, besimokantys 7–12 (I–IV gimnazijos) klasėse, ir vienas iš jų tėvų / globėjų. Tyrimo imtis pateikta 1 lentelėje.

***1 lentelė.*** *Kiekybinio tyrimo dalyviai*
***Table 1.*** *Participants of quantitative research*

| ***Mokyklos tipas*** | ***7–12 klasių / I–IV gimnazijos klasių mokiniai*** | ***Mokytojai ir mokyklų administracijų atstovai*** | ***Tėvai / globėjai*** |
|---|---|---|---|
| *Pagrindinė mokykla* | *89* | *81* | *37* |
| *Progimnazija* | *88* | *61* | *49* |
| *Gimnazija* | *376* | *136* | *85* |
| *Iš viso* | *553* | *278* | *171* |

**Tyrimo instrumentas.** Anketinėje apklausoje naudoti klausimynai, kuriuos sudaro: įžanga su klausimyno pildymo instrukcija; pirma klausimų grupė, kurioje respondentų prašoma nurodyti socio-demografinius duomenis; antra klausimų grupė, kuria siekiama nustatyti, kaip respondentai apibūdina gerą mokyklą, kokius svarbiausius jos požymius išskiria; trečia klausimų grupė, kuria norima nustatyti, kaip respondentai apibūdina bendrojo ugdymo mokyklos pažangą, t. y. kokie mokinių asmenybės brandos požymiai, mokinių pasiekimų ir pažangos požymiai, jų nuomone, rodo mokyklos pažangą, kokie mokyklos veiklos aspektai atspindi mokyklos pažangą; ketvirta klausimų grupė (skirta tik mokyklų administracijos atstovams ir mokytojams), kuria siekiama atskleisti, kokia mokyklos patirtis nustatant mokyklos pažangą, skelbiant ir panaudojant informaciją apie pažangą. Formuluojant anketų klausimus buvo vadovautasi „Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika“ (2016) ir jos 1 priede pateiktais rodikliais, detaliaisiais jų aprašymais. Atsakymai pateikti nominaline skale (kai tyrimo dalyvių prašoma pažymėti vieną ar kelis jiems priimtinus atsakymus) arba 5 balų rangine skale (kai prašoma požymius suskirstyti pagal svarbą nuo paties svarbiausio iki mažiau svarbaus).

Straipsnyje analizuojami atsakymai į dalį respondentams pateiktų trečios ir ketvirtos grupės klausimų. Tyrime naudotos popierinės ir elektroninės anketos. Mokyklos galėjo pasirinkti joms labiau priimtiną apklausos būdą.

**Tyrimo duomenų analizė.** Anketinės apklausos duomenų statistinė analizė atlikta kompiuterine programa SPSS Statistics17.0. Taikytas neparametrinis Pirsono $\chi^2$ kriterijaus testas, kuriuo galima nustatyti kintamųjų nepriklausomumą. Analizuojant tyrimo rezultatus, vadovautasi skirtumų tarp dažnių interpretacija, kuri remiasi p reikšme ir teoriniu reikšmingumo lygmeniu α: a) skirtumas tarp dažnių statistiškai reikšmingas, kai $p < 0,05$; b) skirtumas tarp dažnių esminis, kai $p < 0,01$; c) skirtumas tarp dažnių labai ryškus, kai $p < 0,001$; 4) visiškas skirtumas tarp dažnių, kai $p < 0,0001$; d) skirtumai tarp dažnių statistiškai nereikšmingi, kai $p > 0,05$ (Bitinas, 2013, 304).

## 2. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Vienas iš mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo tikslų – identifikuoti, ar mokykla daro pažangą ir kokioje srityje. Kaip minėta, „Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodikoje“ (2016) rekomenduojama mokyklos pažangą įsivertinti pagal 26 rodiklius, kurie detalizuoja šias sritis: rezultatai; ugdymas(is) ir mokinių patirtys; ugdymo aplinkos; vadyba ir lyderystė. Tačiau „Geros mokyklos koncepcijoje“ (2015) būtent kiekvieno mokinio asmenybės ūgtis – mokinio asmenybės branda, mokinio individualias galimybes atitinkantys mokymosi pasiekimai ir nuolatinė mokymosi pažanga – yra įvardinta kaip esminis požymis, atskleidžiantis sėkmingą mokyklos misijos įgyvendinimą. Mokyklos veiklos rezultatai yra svarbiausias mokyklos veiklos kokybės požymis, nukreiptas į ateitį. Todėl mokyklos pažanga kaip judėjimas link Geros mokyklos pirmiausia ir turi būti siejama su kiekvieno mokinio asmenybės ūgtimi.

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, apžvelgusi iš mokyklų gautą įsivertinimo informaciją, pažymi, kad 56,5 proc. jų periodiškai stebi savo mokinių ir mokyklos pažangą (Gera mokykla: vizija ir realybė, 2017). Anketinės apklausos metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokie požymiai, respondentų nuomone, labiausiai atspindi mokyklos pažangą. Apibendrinus tyrimo duomenis (2 lentelė), nustatyta, kad beveik ketvirtadalis visų tyrimo dalyvių nurodė, kad mokyklos pažangą labiausiai atspindi kiekvieno mokinio asmenybės branda. Kiekvieno mokinio nuolatinę ugdymosi pažangą kaip mokyklos pažangą labiausiai parodantį požymį pažymėjo daugiau mokinių (24,6 proc.) nei mokytojų (16,2 proc.) ar tėvų (11,8 proc.), o kiekvieno mokinio individualias galimybes atitinkančius akademinius pasiekimus – daugiau mokytojų (24,5 proc.) ir tėvų (29,6 proc.) nei mokinių (13,2 proc.) ($\chi^2 = 85{,}860$, $p < 0{,}0001$). Pastarasis rezultatas atspindi šiuo metu visuomenėje vyraujančią nuostatą mokyklas vertinti pagal formalius akademinius pasiekimus (dažniausiai egzaminų, testų rezultatus).

***2 lentelė.*** *Mokyklos pažangą labiausiai atspindintys požymiai*
***Table 2.*** *The most reflective attributes of the progress of the school*

| ***Mokyklos pažangą labiausiai atspindintys požymiai*** | ***Mokytojai (proc.)*** | ***7–12 klasių mokiniai (proc.)*** | ***Tėvai / globėjai (proc.)*** |
|---|---|---|---|
| *Kiekvieno mokinio asmenybės branda* | *24,5* | *25,9* | *28,4* |
| *Kiekvieno mokinio nuolatinė ugdymosi pažanga* | *16,2* | *24,6* | *11,8* |
| *Kiekvieno mokinio individualias galimybes atitinkantys akademiniai / mokymosi pasiekimai* | *24,5* | *13,2* | *29,6* |
| *Mokinių įgytų bendrųjų ir esminių dalykinių kompetencijų visuma* | *16,5* | *13,1* | *13* |
| *Mokinių sportiniai, meniniai, kūrybiniai ir kt. pasiekimai* | *18,3* | *23,2* | *17,2* |

Tik nedidelė dalis visų tyrimo dalyvių mokyklos pažangą linkę sieti su mokinių įgytų bendrųjų ir esminių dalykinių kompetencijų visuma. Atkreiptinas dėmesys, kad 23,2 proc. mokinių manymu mokyklos pažangą labiausiai parodo jų sportiniai, meniniai, kūrybiniai ir kt. pasiekimai. Anketinės apklausos rezultatai panašūs į Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros (Gera mokykla: vizija ir realybė, 2017) turimą informaciją, kad dažniausiai mokyklų pasirenkamas pažangą atspindintis aspektas – mokinių pasiekimai ir pažanga (nurodo 26,9 proc. mokyklų), orientavimasis į mokinių poreikius (įvardina 25,4 proc. mokyklų). Pažymima, kad „aprašydamos pažangos požymius, mokyklos dažniausiai išryškina rezultatų (mokinių pasiekimų) sritį. Aptariant rezultatus, išryškinami skirtingi aspektai: vieniems yra svarbus laikas, per kurį pasiekiami rezultatai, kitiems – bendrųjų ir dalykinių kompetencijų ugdymas, stebint ir skatinant kiekvieno mokinio individualią pažangą, tretiems – orientavimasis tik į akademinius (kognityvinius) pasiekimus, ketvirtiems – visas mokyklos gyvenimas, kur mokinio pažangos siekis grindžiamas visuminiu požiūriu į asmenį, visų jo galių (fizinių, psichinių, dvasinių) ugdymu“ (p. 3).

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros mokykloms pateiktoje *2016–2017 m. m. (2017 m.) įsivertinimo ir pažangos anketoje* mokyklos pažanga turėjo būti aprašoma atsižvelgus į keturis aspektus: 1) teigiama linkme įvykę pokyčiai ugdymo(si) procese, 2) naujovės, mokytojų pritaikytos savo darbe po kvalifikacijos tobulinimo, 3) pasirinktos veiklos tobulinimo poveikis mokinių brandai, jų pasiekimams ir pažangai, 4) teigiama linkme įvykę mokinių mokymosi pokyčiai, panaudojus finansinius, materialinius, intelektualinius išteklius. Vienu iš anketinės apklausos klausimų siekta sužinoti, kuris iš šių aspektų, mokytojų nuomone, yra pats svarbiausias, iliustruojant mokykloje vykstančius pokyčius. Apibendrinus duomenis, paaiškėjo, kad beveik pusė tyrime dalyvavusių mokytojų (47,5 proc.) nurodė, kad mokyklos pažangai apibūdinti pats svarbiausias aspektas – pasirinktos veiklos tobulinimo poveikis mokinių brandai, jų pasiekimams ir pažangai. Verta pabrėžti, kad būtent šie mokytojai mokyklos pažangą ir sieja su kiekvieno mokinio asmenybės ūgtimi. Antroje vietoje pagal svarbą, t. y. svarbiausiu aspektu beveik trečdalis mokytojų (34,5 proc.) įvardino per tam tikrą laikotarpį mokykloje įvykstančius teigiamus pokyčius ugdymo(si) procese. Remiantis „Geros mokyklos koncepcija“ (2015), tai reikšminga sėkmingam mokyklos misijos įgyvendinimui. Trečioje vietoje mokytojai (34,2 proc.) nurodė, kad mokyklos pažangą atspindi naujovės, mokytojų pritaikytos savo darbe po kvalifikacijos tobulinimo, ketvirtoje vietoje – teigiama linkme įvykę mokinių mokymosi pokyčiai, panaudojus finansinius, materialinius, intelektualinius išteklius (šį aspektą nurodė 42,1 proc. mokytojų). Pastarieji du aspektai taip pat svarbūs, tačiau jie yra tik prielaidos siekti mokyklos pažangos, misijos įgyvendinimo. Nors žinoma, mokyklos pažangos siekį lemia mokytojų kompetencijos ir nusiteikimas nuolat siekti profesinio tobulėjimo, investavimas materialinius, intelektualinius išteklius.

Lietuvoje skatinama mokyklų atskaitomybė visuomenei kasmet skelbiant informaciją apie padarytą pažangą, nors „2011–2016 m. mokykloms geriau sekėsi kelti savo tobulėjimo siekius, nei įsivertinti savo veiklą ir gautais rezultatais remtis planuojant pokyčius“ (Lietuva. Švietimo būklės apžvalga. Gera mokykla, 2018, 69). Vienu iš tyrimo klausimų buvo siekiama sužinoti tyrimo dalyvių nuomonę, kokio svarbiausio tikslo siekia mokykla, tai darydama (3 lentelė). Daugiau kaip trečdalis mokytojų ir tik 16,2 proc. mokinių

bei 18,9 proc. tėvų nurodė, kad jų manymu, pagrindinis tikslas – priimti bendrus mokyklos bendruomenės sprendimus dėl mokyklos veiklos tobulinimo ($\chi^2$ = 81,489, p < 0,0001). Gautas atsakymas rodo mokytojų orientaciją į mokyklos veiklos gerinimą, pokyčių siekiantį procesą. Beveik penktadalis mokytojų ir beveik dešimtadalis mokinių ir tėvų nurodė, kad mokyklos pažangos skelbimo tikslas – informuoti mokyklos bendruomenę apie stipriausius ir tobulintinus mokyklos aspektus. Kaip rodo 2011–2017 m. mokyklų išorinio vertinimo duomenys, tik ketvirtadalyje vertintų mokyklų veiksmingai tariamasi dėl mokyklos tobulėjimo ir sėkmingai bendradarbiaujama su tėvais (Lietuva. Švietimo būklės apžvalga. Gera mokykla, 2018, 69). Rečiau mokytojai išskyrė informacijos apie mokyklos pažangą skelbimo tikslus, kurie siejami su mokyklos išore: viešosios nuomones formavimu, mokyklos žinomumu. Tačiau šiuos tikslus dažniau įvardino mokiniai ir tėvai ($\chi^2$ = 81,489, p < 0,0001).

***3 lentelė.*** *Mokyklos pažangos skelbimo tikslai*
***Table 3.*** *Objectives of the announce of school progress*

| ***Tikslai, kurių siekiama skelbiant informaciją apie mokyklos padarytą pažangą*** | ***Mokytojai (proc.)*** | ***7–12 klasių mokiniai (proc.)*** | ***Tėvai / globėjai (proc.)*** |
|---|---|---|---|
| *Priimti bendrus mokyklos bendruomenės sprendimus dėl mokyklos veiklos tobulinimo* | *35,3* | *16,2* | *18,9* |
| *Informuoti mokyklos bendruomenę apie stipriausius ir tobulintinus mokyklos pažangos aspektus* | *19,4* | *13,4* | *9,5* |
| *Formuoti palankią vietos bendruomenės nuomonę apie mokyklą, padedančią būsimų mokinių tėvams apsispręsti dėl ugdymo įstaigos pasirinkimo* | *16,2* | *14,1* | *16,6* |
| *Kurti ir stiprinti mokyklos įvaizdį, siekiant paveikti ar pakeisti viešąją nuomonę apie mokyklą* | *14,4* | *16,9* | *16,6* |
| *Teikti visuomenei informaciją apie mokinių ugdymo ir mokymosi kokybę* | *11,9* | *23,4* | *24,9* |
| *Užtikrinti galimybę mokyklai būti matomai, siekiant užmegzti ryšius bendroms veikloms* | *2,8* | *16* | *13,6* |

Toks prioritetinis mokyklos pažangos skelbimo tikslų išsidėstymas, matyt neatsitiktinis, nes atsakydami į anketos klausimą, kam turi būti skelbiama informacija apie mokyklos pažangą (4 lentelė), absoliuti dauguma mokytojų nurodė, kad pirmiausia mokinių tėvams / globėjams (96,4 proc.), mokytojams (87,4 proc.) ir mokiniams (80,9 proc.).

***4 lentelė.*** *Informacijos apie mokyklos pažangą skelbimo adresatas*
***Table 4.*** *Addressee for information on the school progress*

| | ***Mokytojai (proc.)*** | ***7–12 klasių mokiniai (proc.)*** | ***Tėvai / globėjai (proc.)*** | ***Chi kvadratu testo rezultatas*** |
|---|---|---|---|---|
| *Mokinių tėvams / globėjams* | *96,4* | *51,7* | *80,2* | $\chi 2 = 230{,}409,\ p < 0{,}0001$ |
| *Mokytojams* | *87,4* | *51* | *43,6* | $\chi 2 = 124{,}779,\ p < 0{,}0001$ |
| *Mokiniams* | *80,9* | *62,4* | *57,6* | $\chi 2 = 36{,}467,\ p < 0{,}0001$ |
| *Mokyklos steigėjui* | *61,9* | *28,2* | *24,4* | $\chi 2 = 103{,}903,\ p < 0{,}0001$ |
| *Vietos (kaimo / miestelio / miesto) bendruomenei* | *42,4* | *20,3* | *19,8* | $\chi 2 = 51{,}582,\ p < 0{,}0001$ |
| *Visuomenei* | *33,1* | *26,8* | *37,8* | $\chi 2 = 8{,}849,\ p < 0{,}05$ |

Tik 61,9 proc. tyrime dalyvavusių mokytojų mano, kad apie mokyklos pažangą reikia informuoti mokyklos steigėją. Tikėtina, tokį rezultatą lėmė tai, kad ne visi tyrime dalyvavę mokytojai jaučia, jog atsakomybę už švietimo kokybę su mokykla dalijasi jos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija. Tyrimai rodo, kad savivaldybių švietimo padaliniai labiau inicijuoja ir palaiko mokyklų pokyčius, nei veikia drauge su mokykla kaip konsultuojantis partneris (Valuckienė ir kt., 2015). Daugiau kaip pusė mokinių (62,4 proc.), kad informacija turi būti skelbiama jiems, o beveik pusė – mokytojams ir mokinių tėvams. Daugumos tėvų manymu, informacija turi būti skelbiama jiems, o šiek tiek daugiau kaip pusės – mokiniams. Kur kas mažiau tyrimo dalyvių nurodė, kad reikia informuoti vietos (kaimo / miestelio / miesto) bendruomenę ir visuomenę. Dauguma mokytojų nurodė, kad jų mokyklos atveju informacija apie pažangą skelbiama mokyklos interneto svetainėje (87,1 proc.) ir mokyklos bendruomenės susirinkimuose (88,5 proc.). Kitas sklaidos priemones mokytojai paminėjo kur kas rečiau – apie informacijos skelbimą mokyklos stende nurodė 37,4 proc., konferencijose – 34,9 proc., žiniasklaidoje – 24,5 proc. Tikėtina, kad ne visi tyrime dalyvavę mokytojai žino, kad metų pabaigoje *Bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimo ir pažangos anketą* pateikus Nacionalinei mokyklų vertinimo agentūrai, mokyklos pažanga gali būti skelbiama viešai, todėl tik 25,9 proc. nurodė, kad informaciją apie mokyklos pažangą skelbia Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros tinklalapyje, o 13,7 proc. – Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) tinklalapyje.

## Išvados

Viena efektyviausių švietimo kokybės užtikrinimo formų yra bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimas, kuris atliekamas siekiant geresnės ugdymo(si) kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų, kitaip tariant, mokyklos pažangos. Mokyklos supranta įstaigos pažangos svarbą ir yra linkusios ją nustatyti, aprašyti ir skelbti. Pusė tyrime dalyvavusių mokyklų administracijos atstovų ir daugiau kaip trečdalis mokyto-

jų pagrindiniu informacijos apie mokyklos pažangą skelbimo tikslu laiko siekį priimti bendrus mokyklos bendruomenės sprendimus dėl mokyklos veiklos tobulinimo, mokiniai ir jų tėvai – teikti visuomenei informaciją apie mokinių ugdymo ir mokymosi kokybę. Remiantis ketvirtadalio tyrime dalyvavusių mokytojų, mokinių ir jų tėvų nuomone, svarbiausias mokyklos pažangos požymis – kiekvieno mokinio asmenybės branda. Kiekvieno mokinio individualias galias atitinkantys akademiniai pasiekimai – kitas svarbus mokyklos pažangos požymis, kurį nurodė beveik po ketvirtadalį mokytojų ir tėvų. Beveik ketvirtadaliui mokinių svarbus požymis – nuolatinė ugdymosi pažanga ir sportiniai, meniniai, kūrybiniai ir kt. pasiekimai. Toks mokyklos pažangą atspindinčių požymių įvardijimas rodo, kad tyrime dalyvavusių mokyklų bendruomenės mokyklos pažangą pirmiausia sieja su „Geros mokyklos koncepcijoje“ (2015) išskirtais pagrindiniais mokyklos veiklos aspektais, atliepiančiais sėkmingai mokyklos misijai.

## Literatūra


Bitinas, B. (2013). *Rinktiniai edukologiniai raštai*, II. Vilnius: Edukologija.

Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitės, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*, I dalis. Klaipėda.

*Geros mokyklos koncepcija* (2015). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas, Nr. V-1308. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f2f65120a7bb11e5be7fbe3f919a1ebe .

*Geros mokyklos link* (2015). Sud. L. Laurinčiukienė. Vilnius: NMVA.

*Gera mokykla: vizija ir realybė* (2017). Švietimo problemos analizė, Vilnius: ŠMM, 2017 m. birželis Nr. 2 (158).

*Metodinės rekomendacijos planuojant ir organizuojant mokyklos įsivertinimą* (2017). Projektas „Gera mokykla – nuo geros prie geresnės“. Vilnius. Prieiga per internetą: http://www.nmva.smm.lt/nmva/leidiniai/nmva-leidiniai/ .

*Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika* (2016). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. V-267 Prieiga per internetą: http://www.nmva.smm.lt/isivertinimas/mokyklu-isivertinimas/dokumentai/ .

*Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla.* (2018). Vilnius: ŠAC.

Liubertaitė, A., Kvieskienė, G. Švietimo rinkodara Lietuvos geros mokyklos kontekste. *Socialinis ugdymas,* 42 (1), 17–27.

Survutaitė, D. (2016). *Mokyklos kultūros raiška*. Vilnius: LEU.

Targamadzė, V. (2017). *Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimo linkmės*. Vilnius: VU.

Targamadzė, V. (2016). Gera bendrojo ugdymo mokykla: mimikrija ar metamorfozė. *Socialinis ugdymas*, 42 (1), 6–16.

Valuckienė, J., Balčiūnas, S., Katiliūtė, E., Simonaitienė, B., Stanikūnienė, B. (2015). *Lyderystė mokymuisi: teorija ir praktika mokyklos kaitai*. Šiauliai.

Паниотто, В. И., Максименко, В. С. (2003). Количественные методы *в* социологических исследованиях. Prieiga per internetą: http://socioline.ru/pages/vipaniotto-vsmaksimenko-kolichestvennye-metody-v-sotsiologicheskih.

# SCHOOL PROGRESS AND ITS DISSEMINATION FROM THE VIEWPOINT OF GENERAL EDUCATION SCHOOL COMMUNITY

**Assoc. Prof. Dr. Gintautė Žibėnienė**
Mykolas Romeris University, Lithuania

**Assoc. Prof. Dr. Jūratė Česnavičienė**
Vytautas Magnus University, Lithuania

***Summary***

*The article presents a qualitative research – a questionnaire survey performed in 2018, which involved representatives of general education school management and teachers, as well as 7-12 grade gymnasium students and their parents. The current study is a part of the research "The Conception of School Community of General Education School Progress in terms of the Good School Concept". The article addresses the scientific problem that the viewpoint of general education school community towards school progress as well as the perception of its dissemination are not sufficiently analysed. The following problem-base issues are formulated: what is the attitude of school community towards factors reflecting school progress best of all, who should be informed about school progress and why? The research object is school progress and the dissemination of information about it from the viewpoint of general education school community. The aim of the research is to reveal features of school progress identified by general education school community and dissemination of information about it. The statistical analysis of the questionnaire survey was performed using software SPSS Statistics17.0. Pearson's non-parametric chi-squared ($\chi^2$) test, which helps to identify the statistical independence of variables.*

*The research data reveals that personal maturity of pupils is the main feature of school progress. It is indicated by one-fourth of the participating teachers, students and their parents respectively. Learning outcomes corresponding to individual capabilities of every student is another important feature of school progress that is specified by one-fourth of teachers and parents respectively. Nearly a fourth of students indicate continuous learning progress and their sport, art and creative achievements as an important feature of school progress. A half of the representatives of school administration and more than a third of teachers maintain that the main aim of disseminating information about school progress is an aspiration to make joint decisions by the school community regarding the improvement of school activity. Students and their parents associate it with the aim to provide information about the quality of student education and learning to the society.*

***Keywords:*** *school progress, teachers, students, school community*

---

**Gintautė Žibėnienė,** socialinių mokslų (edukologija) daktarė, Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: mokymo / studijų kokybės užtikrinimas, studijų programos kokybės vertinimas, vertinimo metodologija, kompetencijų ir asmens pasiekimų vertinimas, verslumo ugdymas, socialinės rizikos šeimos.

**Gintautė Žibėnienė,** Doctor of Social Sciences (Educology), Associated Professor, Mykolas Romeris University, Institute of Educational Sciences and Social Work. Research areas: study quality assurance, study programme quality assessment, assessment gnoseology, assessment methodology, assessment of competence and achievement, entrepreneurship, social risk family.

**Jūratė** Česnavičienė**,** socialinių mokslų (edukologija) daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos docentė. Mokslinių tyrimų kryptis: mokytojų profesinis tobulėjimas, mokytojų kompetencijų tobulinimasis.

**Jūratė** Česnavičienė**,** Doctor of Social Sciences (Educational Sciences), Associate Professor at Education Academy of Vytautas Magnus University. Research areas: professional development of teachers, improvement of teachers' competences.